

LƯỜNG LỰ GIỮA NHỮNG LẦN RANH - NGHỆ THUẬT BIỂU HIỆN CÁI ĐẸP TRONG *KUSAMAKURA* CỦA NATSUME SOSEKI

PHAN NGUYỄN PHƯỚC TIÊN (*)

Tóm tắt: Natsume Soseki xuất bản *Kusamakura* (*Gối đầu lên cỏ*) trên tạp chí Shin Shosetsu (Tiểu thuyết mới) vào năm 1906. Được biết đến như một thử nghiệm hình thức, *Kusamakura* là thể loại ở giữa haiku và tiểu thuyết, hội họa phương Tây và thơ ca phương Đông, lý thuyết mỹ học và thực tiễn sáng tạo... tiêu biểu cho phong cách văn xuôi Soseki thời kỳ đầu. Bài viết nghiên cứu hiện tượng “ở giữa các phân cực” trong *Kusamakura* bao gồm: trộn lẫn thể loại, lưỡng lự bản thể và chông chéo các quan niệm mỹ học, nhằm làm rõ quan niệm “cái đẹp siêu việt” Soseki đề xuất.

Từ khóa: Natsume Soseki, *Kusamakura*, cái đẹp, ở giữa, lưỡng cực...

Abstract: *Kusamakura* (*Grass Pillow*) is published in Shin Shosetsu magazine (New Fiction) in 1906 by Natsume Soseki. *Kusamakura* is known as an experiment in form, a kind of hybrid of haiku and shaseibun (novelistic form), Western painting and Eastern poetry, aesthetic theory and creative practice... is typical of Soseki's early literary style. The purpose of this research paper is to clarify Soseki's view of "transcendental beauty" through analyzing the phenomenon of "between dichotomies" in *Kusamakura* including: genre mixing, ontological hesitation, conflicting and overlapping concepts.

Từ khóa: Natsume Soseki, *Kusamakura*, beauty, between, dichotomies...

Dẫn nhập

Natsume Soseki sinh năm 1867, gần như đồng thời với triều đại Meiji (1868). Ông thụ hưởng cùng lúc nền giáo dục Trung Quốc cổ điển, Nhật Bản truyền thống và phương Tây hiện đại. Sáng tác của ông là những trải nghiệm nghệ thuật đa dạng và phức tạp, chứa đựng những luồng tư tưởng vừa song hành vừa mâu thuẫn. Ở thời điểm *Kusamakura* ra đời, Nhật Bản đang xây dựng một quốc gia hiện đại kiểu phương Tây và chủ nghĩa tự nhiên là trào lưu vượt trội thống trị nền văn học. Soseki muốn chống lại văn học tự nhiên bằng cách sáng tạo các loại hình văn học mới, khác với hiện đại nhưng không lặp lại truyền thống. Để thể nghiệm quan niệm cái đẹp thoát ly đời thường, thay vì xóa bỏ phân cực và những va chạm truyền thống - hiện đại, phương Đông - phương Tây, thơ ca - hội họa, tình cảm - lí trí, hiện thực - hư cấu..., Soseki chọn ở giữa tất cả. *Kusamakura* có thể coi là cái đẹp được thăng hoa ngay nơi ranh giới của những phân cực ấy.

1. Lưỡng lự giữa những lần ranh thể loại

Trong các nghiên cứu *Kusamakura*, có nhiều nhận định không thống nhất về mặt thể loại. Karatani Koujin xác định tác phẩm là một tiểu thuyết phi tiểu thuyết; Maeta Ai cho là tiểu thuyết không tưởng, Atsumi Takako chứng minh là tiểu thuyết hội họa. Trong khi đó, Soseki lại khẳng định bản thân không biết gì về định nghĩa tiểu thuyết. Nhân vật chính của *Kusamakura* là một họa sĩ trên đường đến vùng sơn thôn tách biệt khỏi thành phố để tìm ý tưởng cho bức tranh mình sắp vẽ. Tại đây, anh gặp Nami và muốn vẽ cô, nhưng chưa thể vẽ vì cảm giác thiếu vắng một điều gì đó. Cuối cùng, trong khoảnh khắc bất được nét buồn thương trên gương mặt Nami, họa sĩ biết mình đã tìm thấy điều cần thiết, bức tranh trong tâm tưởng anh được hoàn thành và tác phẩm khép

(*) Ths - Khoa Ngữ Văn, Trường Đại học Khoa học Huế
Email: phannguyen.pt@gmail.com